

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2019/47

Karar Sayısı : 2021/16

Karar Tarihi : 4/3/2021

R.G.Tarih-Sayısı : 8/6/2021-31505

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 133 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 14/2/2019 tarihli ve 7164 sayılı Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 14. maddesiyle 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 14. maddesinin değiştirilen dokuzuncu, onuncu ve on birinci fıkralarının,

B. 17. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 24. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının,

1. Dördüncü cümlesinde yer alan "...beş katundan fazla olmamak üzere..." ibaresinin,

2. Altıncı cümlesinin,

C. 20. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...bunları bölerek yeni ruhsat talep etmeye ve bu ruhsatları ihale etmeye..." ibaresinin,

Ç. 25. maddesiyle 11/1/1989 tarihli ve 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu'nun 15. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen,

1. (c) bendinin birinci cümlesinde yer alan "...damga süresi geçmiş..." ibaresinin,

2. (e) bendinin birinci cümlesinin

Anayasa'nın 2., 13., 56., 168. ve 169. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 14. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un değişiklikler yapılan 14. maddesi şöyledir:

"Devlet hakkı

Madde 14- (Değişik: 26/5/2004 – 5177/8 md.)

(Değişik birinci fıkra: 10/6/2010-5995/8 md.) Devlet hakkı, ocaktan çıkarılan madenin ocak başındaki fiyatından alınır.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/8 md.) (Değişik fıkra:14/2/2019-7164/14 md.) Üretilen madenin hammadde olarak kullanılması veya satılması hâlinde, aynı pazar ortamında madenin işletmelerdeki tüvenan olarak ocak başı satışında uygulanan fiyat, ocak başı satış fiyatıdır. Madenlerden alınan Devlet hakkına esas olan emsal ocak başı satış fiyatı, bölgeler de dikkate

alınarak her madene ait ayrı ayrı ve uygulandığı yıl için belirlenerek Genel Müdürlükçe ilan edilir. Ruhsat sahipleri tarafından Devlet haklarının beyanında kullanılan ocak başı satış fiyatı, Genel Müdürlükçe ilan edilen ocak başı satış fiyatından daha düşük olamaz. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/8 md.) Tüvenan madenin, herhangi bir zenginleştirme işlemine tabi tutulduktan veya bir prosesten geçirildikten sonra satış fiyatının oluştuğu durumlarda, ocak başı satış fiyatı, madenin ocakta üretiminden ilk satışının yapıldığı aşamaya kadar oluşan nakliye, zenginleştirme ve varsa farklı prosese ait kullanılan tesis ve ekipmanın amortismanı dahil giderler çıkarılarak oluşan fiyattır.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/8 md. Değişik: 4/2/2015 – 6592/10 md.) Devlet hakkı;

a) I. Grup (a) bendi madenlerin valilik veya il özel idaresince belirlenen ve ilan edilen boyutlandırılmış ve/veya yikanmış piyasa satış fiyatı üzerinden %4 oranında,

b) I. Grup (b) bendi madenlerden %4 oranında,

c) II. Grup (a) ve (c) bendi madenlerden %4 (Kaba inşaat, baraj, gölet, liman gibi yapılarda kullanılan tüvenan hammadde dışında bu maddedeki Devlet hakkı boyutlandırılmış fiyat üzerinden alınır.) oranında,

ç) II. Grup (b) bendi madenlerde doğal taşın özelliklerine ve bulunduğu bölgeye göre ocakta oluşan piyasa satış fiyatı üzerinden %4,5 oranında,

d) III. Grup kaynak tuzlarından %1 oranında, bu grubun diğer madenlerinden %5 oranında,

e) IV. Grup madenlerden; altın, gümüş, platin, bakır, kurşun, çinko, krom, alüminyum ve uranyum oksit madenlerinden ekli (3) sayılı tabloda belirtilen oranlarda, uranyum oksit dışındaki radyoaktif mineraller ve diğer radyoaktif maddelerden %8 oranında, diğerlerinden ise %3 oranında,

f) V. Grup madenlerden %4 oranında,

alınır.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/8 md.) (Değişik fıkra:14/2/2019-7164/14 md.) Ruhsat sahibi tarafından beyan edilen ocak başı satış fiyatı Genel Müdürlük tarafından denetlenir ve eksik beyanlar tamamlattırılır. İşletme izni olan maden ruhsatlarından her yıl en az ruhsat bedeli kadar Devlet hakkı alınır. Ancak, kaynak tuzlaları, lületaşı ve oltutaşı için düzenlenen ruhsatlardan alınacak Devlet hakkında bu şart aranmaz.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/8 md.) IV. Grup (c) bendi madenlerin yurt içinde entegre tesislerde kullanılarak metal hale getirilmesi halinde ödenmesi gereken Devlet hakkının % 75'i alınmaz.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/8 md.) Yeraltı işletme yöntemi ile üretim yapılması durumunda ödenmesi gereken Devlet hakkının % 50'si alınmaz.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/8 md.) Altın, gümüş ve platin madenleri bu madde ile getirilen herhangi bir özel indirimden istifade edemez. (Ek cümle:14/2/2019-7164/14 md.) Altın, gümüş ve platin dışındaki diğer madenler ise bu madde kapsamında belirtilen özel indirimlerin sadece birinden istifade edebilirler. Bu madde kapsamında belirtilen özel indirimlerden istifade edenler, bu Kanunun 9 uncu maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen teşviklerden yararlanamaz.

(Değişik fıkra:14/2/2019-7164/14 md.) Bu yerlerin Devlet ormanlarına rastlaması ve Tarım ve Orman Bakanlığınca verilen iznin beş hektarı geçmemesi hâlinde, bu alandan ağaçlandırma bedeli dışında başkaca bir bedel alınmaz. Sahanın rehabilite edilerek teslim edilmesinden sonra, talep edilmesi hâlinde teslim edilen saha kadar aynı şartlarda izin verilir.

(Değişik fıkra:14/2/2019-7164/14 md.) Bir ruhsat sahasında defaten verilen iznin beş hektarı geçmesi hâlinde, beş hektarı aşan kısım için orman mevzuatı hükümlerine göre fon bedelleri hariç diğer bedeller alınır.

(Değişik fıkra:14/2/2019-7164/14 md.) Ruhsatın temdit edilmesi durumunda, aynı ruhsat sahası içerisinde Tarım ve Orman Bakanlığınca izin verilen sahanın beş hektarı geçmemesi hâlinde ağaçlandırma bedeli, beş hektarı geçmesi hâlinde beş hektarı aşan kısım için fon bedelleri hariç orman mevzuatı hükümlerine göre bedel alınır.

(Mülga fıkra: 10/6/2010-5995/8 md.)

(Değişik fıkra:14/2/2019-7164/14 md.) Ruhsat sahibi tarafından Genel Müdürlüğün muhasebe birimi hesabına yatırılan Devlet hakkı tutarının;

a) Büyükşehir belediyesi olan illerde, tamamı genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere anılan muhasebe birimince Hazine hesabına on beş işgünü içinde aktarılır. Bu tutarın %50'sini, yarısı kırsalda kullanılmak kaydıyla, yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarına aktarılmak üzere İçişleri Bakanlığı bütçesine ödenek eklemeye İçişleri Bakanı yetkilidir.

b) Büyükşehir belediyesi olmayan illerde ise %25'i il özel idaresi hesabına, %25'i ruhsatın bulunduğu bölgeyle sınırlı olarak altyapı yatırımlarında kullanılmak üzere, doğrudan ilgili ilçeye veya ilçelerin köylere hizmet götürme birlikleri hesabına, %50'si de genel bütçeye kaydedilmek üzere Hazine hesabına anılan muhasebe birimince on beş işgünü içinde aktarılır.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/8 md.) Genel Müdürlük, Devlet hakkının, bu Kanun hükümlerine uygun ve doğru bir şekilde hesap ve beyan edilmesine ilişkin tüm hususları, ruhsat sahasının büyüklüğü, maden grubu veya türü, işletme cirosu veya işletmenin kamuya ait olup olmaması hususlarını dikkate alarak, 3568 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde yeminli mali müşavirlerin tasdikine tabi tutabilir. (Ek cümleler:14/2/2019-7164/14 md.) Kamu kurum ve kuruluşlarına ait olmayıp, bu maddenin altıncı veya yedinci fıkrası kapsamında belirtilen özel indirimlerden veya 9 uncu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen teşviklerden yararlanan ruhsatlar ile ruhsat sahiplerinin kendi çimento üretim tesisinin hammadde ihtiyacını tedarik ettiği ruhsatların, altın, gümüş ve/veya platin işletme izni olan ruhsatların ve ilgili mali mevzuat kapsamında yeminli mali müşavir tasdikine tabi olan ruhsat sahiplerinin ruhsatlarının Devlet hakkı beyan formunun yeminli mali müşavirlerin tasdiki ve ruhsat sahibinin imzası ile verilmesi zorunludur. Bu zorunluluğa uymayan Devlet hakkı beyanları verilmemiş sayılır. Yeminli mali müşavirler yaptıkları tasdikin doğru olmaması halinde, tasdikin kapsamı ile sınırlı olmak üzere, kaybına uğratılan Devlet hakkından ve kesilecek cezalardan ruhsat sahibi ile birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar. Yeminli mali müşavirlerin tasdik raporlarına ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığının uygun görüşü alınarak yönetmelikle belirlenir.

Devlet hakkı oranlarında, madenin cinsi, üretildiği bölge ve benzeri kriterler gözetilerek Cumhurbaşkanınca en fazla % 25 oranında indirim ve artırım yapılabilir.

(Değişik fıkra:14/2/2019-7164/14 md.) Devlet hakkının tamamı, her yıl haziran ayının son gününe kadar ruhsat sahibi tarafından Genel Müdürlüğün muhasebe birimi hesabına yatırılır.

Kamu kurum ve kuruluşlarınca yol, köprü, baraj, gölet, liman gibi projelerin inşasında kullanılacak yapı ve inşaat hammaddelerinin üretimi için Genel Müdürlükçe ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına izin verilir. Üretim yapılacak yerlerde ruhsatlı alanlar var ise kamu yatırımının ihtiyacı olan üretim madencilik faaliyetlerine engel olmayacak ve kaynak kaybına yol açmayacak şekilde yapılır. Bu izinler çerçevesinde yapılacak üretimden Devlet hakkı alınmaz ve izinler proje süresini aşamaz. (Ek cümleler: 4/2/2015 – 6592/10 md.) 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Kanun kapsamında Yap-İşlet-Devret modeli ile yapılan kamu yatırımları için, ihale sözleşmelerinde hammadde temin sorumluluğunun görevli şirket yükümlülüğüne bırakılması hâlinde hammadde üretim izni sözleşme konusu işte kullanılmak ve proje süresiyle sınırlı olmak üzere görevli şirkete de verilir. Bu durumda kullanılan hammaddenin ocak başı satış fiyatı üzerinden ihaleyi alandan her yıl haziran ayı sonuna kadar Devlet hakkı ile aynı grupta bulunan işletme ruhsatlarından alınan ruhsat bedelinin %30'u oranında çevre ile uyum planı çalışmalarını temin etmek üzere her yıl ocak ayının sonuna kadar teminat alınır. Devlet hakkı ve teminatın eksik yatırılması veya hiç yatırılmaması hâlinde 20.000 TL idari para cezası verilir ve üç ay içinde tamamlanması istenir. Aksi hâlde üretim faaliyeti durdurulur.

(Ek fıkra: 4/2/2015 – 6592/10 md.) (Değişik fıkra:14/2/2019-7164/14 md.) Bu Kanun kapsamında ruhsat sahipleri için öngörülen idari para cezaları hammadde üretim izin belgesi ile çalışılan sahalarda faaliyeti yürüttüğü tespit edilen gerçek ya da tüzel kişiler için veya faaliyette bulunanın tespit edilememesi hâlinde ise hammadde üretim izin belgesi sahipleri için geçerlidir. Süresinde tahakkuk ettirilmeyen Devlet hakkına, tahakkuk ettirilmesi gereken ayın son gününden tahakkuk ettirildiği tarihe kadar geçen süre için 6183 sayılı Kanunun 51 inci maddesine göre hesaplanacak gecikme zammı oranında faiz uygulanır.

(Ek fıkra:14/2/2019-7164/14 md.) Hammadde üretim izni talep edilen alanın 20 kilometre yakınında Genel Müdürlükçe tespit edilen pasa, artık ve atık olması hâlinde bunlar projede kullanılır. Söz konusu pasa, artık ve atığın projede kullanılması için fiziksel ve kimyasal özelliklerinin uygun olmadığının uzman kuruluş raporu ile belgelendirilmesi hâlinde hammadde üretim izni talep edilebilir.”

2. 17. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un değişiklikler yapılan 24. maddesi şöyledir:

“İşletme ruhsatı ve madenin işletilmesi

Madde 24- (Değişik: 26/5/2004 – 5177/12 md.)

(Değişik birinci fıkra:14/2/2019-7164/17 md.) İşletme ruhsatı taleplerinde, I. Grup (b) bendi ve II. Grup (a) ve (c) bendi madenler için ihale bedelinin yatırılmasından itibaren iki ay içinde, diğer maden grupları için arama ruhsat süresi sonuna kadar, (...) Genel Müdürlüğün bütçesine gelir kaydedilmek üzere işletme ruhsat taban bedeli ve işletme ruhsat bedeli yatırılarak, yetkilendirilmiş tüzel kişilerce maden mühendisinin sorumluluğunda hazırlanmış işletme projesi ve bu projenin uygulanabilmesi için gerekli olan mali yeterliliğine ilişkin belgelerin ve aktif edilmiş tebligata esas kayıtlı elektronik posta adresinin (KEP) veya kurumsal elektronik tebligat sistemi (e-Tebliğat) adresinin ruhsat sahibi tarafından Genel Müdürlüğe verilmesi zorunludur. Aksi hâlde talep reddedilir ve ilgili saha ihalelik saha konumuna getirilerek ihale yolu ile ruhsatlandırılır. Projedeki teknik eksiklikler iki ay içerisinde Genel Müdürlük tarafından ruhsat sahibine bildirilir, eksiklikler yapılan bildirimden itibaren üç ay içinde tamamlanır. Eksikliklerini verilen sürede tamamlamayanlara 31.054 TL idari para cezası uygulanarak süre üç ay daha uzatılır. Bu süre sonunda projedeki teknik eksiklikleri tamamlamayanların talepleri kabul edilmez ve ilgili saha ihalelik saha konumuna getirilerek ihale yolu ile ruhsatlandırılır. Talebin kabul edilmemesi hâlinde

yatırılan işletme ruhsatı taban bedeli iade edilmez, işletme ruhsat bedeli ise iade edilir. Taleplerin uygun görülmesi hâlinde bir ay içinde işletme ruhsatı düzenlenir.

(Değişik ikinci fıkra:14/2/2019-7164/17 md.) Ruhsatların süre uzatım taleplerinde; ruhsat süresinin bitiş tarihinden en geç on iki ay öncesine kadar, (...) Genel Müdürlüğün bütçesine gelir kaydedilmek üzere işletme ruhsat taban bedeli yatırılarak, yetkilendirilmiş tüzel kişilerce maden mühendisinin sorumluluğunda hazırlanmış işletme projesi ve aktif edilmiş tebligata esas kayıtlı elektronik posta adresinin (KEP) veya kurumsal elektronik tebligat sistemi (e-Tebligat) adresinin ruhsat sahibi tarafından Genel Müdürlüğe verilmesi zorunludur. (Değişik cümle:25/11/2020-7257/3 md.) Bu yükümlülüğe uymayan ruhsat sahiplerine 100.000 Türk lirası idari para cezası uygulanır ve ruhsat süresinin bitiş tarihinden en geç altı ay öncesine kadar da belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyen ruhsat sahiplerinin talepleri reddedilerek ruhsatları süresi sonunda iptal edilerek ilgili saha ihalelik saha konumuna getirilerek ihale yolu ile ruhsatlandırılır. Genel Müdürlükçe proje üzerinde veya mahallinde yapılan/yapılmış inceleme sonucunda tespit edilen, projedeki teknik eksiklikler ve süre uzatımı talebinde bulunulan ruhsata ilişkin vadesi geçmiş ruhsat harcı, ruhsat bedeli, çevre ile uyum teminatı ve Devlet hakkı gibi mali eksiklikler Genel Müdürlük tarafından ruhsat sahibine iki ay içerisinde bildirilir, eksiklikler yapılan bildirimden itibaren üç ay içinde tamamlanır. Eksikliklerini verilen sürede tamamlamayanlara 31.054 TL idari para cezası uygulanır. Ruhsat süresinin sonuna kadar eksikliklerin tamamlanmaması durumunda ruhsat süresi uzatılmaz ve bu alanlar başka bir işleme gerek kalmaksızın ihalelik saha konumuna getirilerek ihale yolu ile ruhsatlandırılır. Talebin kabul edilmemesi hâlinde yatırılan işletme ruhsatı taban bedeli iade edilmez. Süre uzatım talebinin uygun görülmesi hâlinde ise en geç ruhsat süre sonundan itibaren bir ay içinde işletme ruhsatının süresi, işletme ruhsatının süresinin bitim tarihinden itibaren uzatılır. Ruhsat süresi dolan ruhsat sahalarında maden işletme faaliyetleri yapılamaz.

(Değişik üçüncü fıkra:14/2/2019-7164/17 md.) I. Grup (a) bendi madenlerin işletme ruhsat süresi beş yıldır. Diğer grup madenlerin işletme ruhsat süresi on yıldan az olmamak üzere profesine göre belirlenir. I. Grup (a) bendi ve diğer gruplardaki maden işletme ruhsatlarının süresi, sürenin bitiminden altı ay önce süre uzatma talebinin olması ve uygun bulunması hâlinde uzatılabilir. I. Grup (a) bendi maden işletme ruhsat süresini uzatma taleplerinde, işletme ruhsat bedelinin **beş katından fazla olmamak üzere** büyükşehir belediyesi olan illerde valilik, diğer illerde ise il özel idaresi tarafından belirlenen uzatma bedeli alınır. Süre uzatımları dahil toplam işletme ruhsat süresi I. Grup madenlerde otuz yılı, II. Grup madenlerde kırk yılı, diğer grup madenlerde ise elli yılı geçmeyecek şekilde profesine göre Genel Müdürlük tarafından belirlenir. **I. Grup madenlerde otuz yıldan altmış yıla kadar, II. Grup madenlerde kırk yıldan seksen yıla kadar sürenin uzatılmasına Bakan, diğer grup madenlerde ise elli yıldan doksan dokuz yıla kadar sürenin uzatılmasına Cumhurbaşkanı yetkilidir.** Ruhsat süreleri, süre uzatımları dahil bu süreleri aşamaz ve süresinin sonuna gelen ruhsat alanları başka bir işleme gerek kalmaksızın ruhsat sahasındaki buluculuk ve görünür rezerv geliştirme hakkı düşürülerek ihalelik saha konumuna gelir. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait ruhsatlarda süre sınırları uygulanmaz. Kamu kurum ve kuruluşları tarafından ihale edilen ruhsat sahalarında ruhsat süre başlangıcı hak sahibi adına ruhsatın düzenlendiği tarihtir.

(Değişik dördüncü fıkra:14/2/2019-7164/17 md.) Arama ruhsatlı sahalara, geçici tesis alanı ile arama süresince belirlenen görünür ve/veya muhtemel rezerv alanı üzerine, arama ruhsatının diğer kısımları taksir edilerek, işletme ruhsatı verilir. Ancak maden işletme faaliyetlerinin yapılması mümkün olmayan küçük alanlar içerecek şekilde işletme ruhsatı düzenlenemez. Maden işletme faaliyetleri yapılamayacak nitelikte küçük alanlar içerir şekilde yapılan işletme ruhsat taleplerinde bu alanlar Genel Müdürlükçe ruhsattan taksir edilir. Taksir edilen küçük alan, taksir edildiği ruhsatın mücaviri sayılmaz. İşletme ruhsatlarında, geçici tesis

alanı ve görünür rezerv alanına işletme izni verilir. Muhtemel rezerv alanlarının IV. Grup maden işletme ruhsat sahalarında on yıl, diğer grup maden işletme ruhsat sahalarında beş yıl içinde Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama Koduna göre kaynak ve/veya rezerv haline getirilmeyen alanlar da taksir edilir. İşletme ruhsatlarında muhtemel rezerv alanlarının Ulusal Maden Kaynak ve Rezerv Raporlama Koduna göre kaynak ve/veya rezerv alanı haline getirilmesine yönelik yapılacak faaliyetlerde 17 nci maddenin dokuzuncu fıkrası hükmü uygulanır. İşletme ruhsatlarında, işletme izin alanı dışında kalan alanlarda görünür rezervin tespitine yönelik yapılacak arama faaliyetlerinde alınması gerekli izinler arama ruhsatları ile aynı hükümlere tabidir.

III. Grup madenlerde, projede üretilmesi öngörülen madenler için gerekli su miktarı ve gaz debisi esas alınır. Bu grup madenler, rezervuar, beslenme alanı ve havzanın tabii dengesini bozmayacak, kapasitesini aşmayacak ve işletme tesislerini kapsayacak şekilde ruhsatlandırılır.

V. Grup madenlerin üretimi işletme ruhsatı ile yapılır. Arama ruhsatı süresi sonuna kadar yapılan çalışmaları içeren arama faaliyet raporu ve ruhsat taban bedelinin ödendiğine dair belge ile müracaatta bulunması halinde işletme ruhsatı hakkı doğar.

(Değişik yedinci fıkra:14/2/2019-7164/17 md.) V. Grup madenlerde işletme ruhsatı süresi beş yıl olup bu süre uzatılabilir.

V. Grup madenlerin üretimi arazi yüzeyinden toplanarak yapılır. Bu madenlerin işletilmesi için yarma, galeri gibi faaliyette bulunulmasının gerekmesi durumunda, yetkilendirilmiş tüzel kişilerce işletme projesi hazırlanarak Genel Müdürlükten izin alınması zorunludur.

(Değişik dokuzuncu fıkra:14/2/2019-7164/17 md.) Görünür rezervi belirlenen alanlar üzerine maden işletmeciliğine engel olacak şekilde başka grup işletme ruhsatı verilemez. Aynı grup üretilmesi imkanı olmayan farklı gruptaki madenler için üst üste işletme ruhsatı verilemez. Ancak farklı gruptaki ruhsat taleplerinin aynı kişiye ait olması veya talep sahiplerinin aralarında mutabakat sağladıklarını belgelemeleri hâlinde bu şart aranmaz. IV. Grup maden ruhsat sahaları üzerine V. Grup maden ruhsatı verilemez. V. Grup maden ruhsat sahalarının üzerine ise IV. Grup maden ruhsatı verilebilir. Ancak bu durumda IV. Grup maden ruhsat sahalarında yapılan madencilik faaliyetlerinde elde edilen V. Grup madenlerin V. Grup maden ruhsat sahibine IV. Grup maden ruhsat sahibi tarafından herhangi bir bedel talep edilmeksizin teslim edilmesi zorunludur. Aksi takdirde 10 uncu maddenin yedinci fıkrası ile 12 nci maddenin beşinci fıkrası kapsamında işlem tesis edilir. Ayrıca V. Grup maden ruhsatlarında, 16 nci maddenin on birinci fıkrası kapsamında zaruri üretim ve/veya pasa değerlendirme izni verilmez.

(Değişik onuncu fıkra:14/2/2019-7164/17 md.) Aynı alanda ayrı veya aynı gruplara ait ruhsat faaliyetlerinin çakışmasından dolayı, ruhsat sahipleri arasında uyumsuzluk çıkması veya kendi aralarında mutabakat sağlayamamaları hâlinde, Genel Müdürlük, projeler üzerinde ve/veya yerinde inceleme yapar. İnceleme sonucunda bu alanda ayrı ayrı çalışma imkânının tespiti hâlinde, çalışma esasları Genel Müdürlükçe belirlenir. Bu mümkün değilse öncelik hakkı esas alınarak faaliyete izin verilir.

(Değişik onbirinci fıkra: 4/2/2015 – 6592/13 md.) 7 nci maddeye göre gerekli izinlerin alınmasından itibaren işletme izni verilir. Bu iznin verildiği tarihten itibaren Devlet hakkı alınır. Ruhsat sahibince, işletme ruhsatı yürürlük tarihinden itibaren üç yıl içinde 7 nci maddeye göre alınması gerekli olan çevresel etki değerlendirme kararı, mülkiyet izni, işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile Genel Müdürlüğün kayıtlarına işlenmiş alanlar ile ilgili izinlerin Genel Müdürlüğe verilmesini müteakip, işletme izni düzenlenir. Süresi içinde yükümlülükleri yerine getirilmeyen ruhsatlar için her yıl 50.000 TL idari para cezası verilir. İşletme ruhsat süresi sonuna kadar bu fıkarda belirtilen izinlerden dolayı işletme izninin alınamaması hâlinde ruhsat süresi uzatılmaz.

(Değişik onikinci fıkra: 28/11/2017-7061/49 md.) Beş yıllık dönemde, üretimin en az olduğu herhangi üç yılında yaptığı toplam üretim miktarı projede beyan edilen bir yıllık üretim miktarının %30'undan az olması durumunda, ruhsat sahiplerine 77.632 Türk lirası idari para cezası verilir. İdari para cezasının uygulanmasından başlamak üzere, geriye doğru üç yıllık dönemlerde yaptığı toplam üretim miktarı projede beyan edilen yıllık üretim miktarının %30'undan daha az olması durumunda ruhsat sahiplerine 77.632 Türk lirası idari para cezası verilir. Bu fıkra kapsamında beş yıl içerisinde iki defa idari para cezası uygulanması halinde ruhsat iptal edilir. Yılların belirlenmesi, takvim yılı hesabına göre yapılır. Dönemlerin hesaplanmasında, işletme izninin verildiği yıl ile üretime ilişkin tespitin yapıldığı yıl dikkate alınmaz. Ancak mücbir sebepler, beklenmeyen haller veya Genel Müdürlük tarafından kabul edilen işletme projesi ve termin planına göre madene ulaşmak amacıyla galeri, kuyu ve/veya dekapaj için geçirilen süreler, projede beyan edilen yıllık üretim miktarı ile orantılı olarak dikkate alınır. Bu fıkroda geçen idari para cezası hariç diğer oranları iki katına kadar artırmaya, yarısına kadar indirmeye ve ruhsat türlerine göre farklılaştırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

(Ek fıkra:25/11/2020-7257/3 md.) Bu madde ile 13 üncü madde kapsamında maden arama ve işletme ruhsatlarının verilmesi, birleştirilmesi, sürelerinin uzatılması, devir ve intikalleri ile çevreyle uyum bedeli iadelerine ilişkin müracaatlarda 6183 sayılı Kanunun 22/A maddesi kapsamında vadesi geçmiş borcun bulunmaması şartı aranır.

(Ek fıkra: 10/6/2010-5995/11 md.) Üretilecek madenin kullanıldığı entegre metalurji, seramik, çimento, kireç ve kimya tesisleri termik santral ve IV. Grup madenlerin zenginleştirme tesislerini beslemeye yönelik aynı tesis sahibine ait, kurulu tesislerinden uzaklığı, hangi tesislerin bu uygulamaya tabi olacağı ve diğer usul ve esasları yönetmelikle belirlenen ruhsatlara on ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz. Ancak, üretim yapılamayan her bir ruhsat için, projede belirtilen üretim miktarının % 10'u üzerinden Devlet hakkı alınır.

(Değişik ondördüncü fıkra:14/2/2019-7164/17 md.) Ereğli Kömür Havzasındaki taşkömürü ve 10/6/1983 tarihli ve 2840 sayılı Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Hammaddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini Düzenleyen Kanunda sayılan bor tuzu, toryum ve uranyum madenleri ile bu ruhsatlarda birlikte işletilme zorunluluğu olan, kompleks halde bulunan madenler için bu maddede yazılı süreler uygulanmaz. ”

3. 20. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrası şöyledir:

“Ek Madde 1- (Ek : 30/7/1999 - 4424/1 md.; Değişik: 26/5/2004 – 5177/23 md.)

3867 sayılı Ereğli Kömür Havzasındaki Ocakların Devletçe İşlettirilmesi Hakkında Kanun ile Devletçe işlettirilmesi kararlaştırılan Ereğli Kömür Havzasındaki madencilik faaliyetleri bu Kanun hükümlerine tâbidir.

Ruhsat süresi bu Kanunla getirilen süre sınırlamasına tâbi değildir.

(Değişik üçüncü fıkra:14/2/2019-7164/20 md.) Türkiye Taşkömürü Kurumu ile Türkiye Kömür İşletmeleri, uhdelelerinde bulunan maden ruhsatlarını işletmeye, işletmeme, **bunları bölerek yeni ruhsat talep etmeye ve bu ruhsatları ihale etmeye** yetkilidir. Bu fıkra kapsamında yapılacak ihale sonucunda Türkiye Taşkömürü Kurumu ile Türkiye Kömür İşletmeleri, ihaleyi kazananla yapacağı sözleşme hükümleri saklı kalmak kaydıyla ihale edilen sahayı devredebilir ve ihaleyi kazanan adına ruhsat düzenlenebilir. Ruhsat devrine esas olan sözleşme ilgili ruhsatın siciline şerh edilir. Genel Müdürlük bu sözleşmenin tarafı değildir. Ancak, Türkiye Taşkömürü Kurumunun halen kendisi tarafından doğrudan işletilen işletme izin alanlarında oluşturulacak ruhsatlar bu

madde kapsamında ihale edilemez. Kamu kurum ve kuruluşları ruhsat sahalarındaki r d vans larının r d vansa konu olan kısmını ruhsat sahalarından bölerek r d vans sözleşmesinin hükümleri saklı kalmak kaydıyla r d vans sözleşmesi sona erene kadar r d vans sözleşmesini yaptığı kişiye devredebilir ve r d vansçı adına ruhsat düzenlenebilir. Ruhsat devrine esas olan r d vans sözleşmesi ilgili ruhsatın siciline şerh edilir. Genel Müdürlük bu sözleşmenin tarafı değildir. (Ek cümle:25/11/2020-7257/4 md.) Bu ruhsat sahalarında, devralanın kurulu işletme kapasitesi veya şerh edilen sözleşmedeki kapasiteyi aşmayacağı yönünde vereceği taahhüde istinaden, ilgili alan için tanınan tüm muafiyetler ve bu Kanunun 7 nci maddesine istinaden alınmış bütün izinler devredilen ruhsatlarda da aynen korunur. Bu fıkra kapsamında devredilmiş olan ruhsat sahalarında yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak Maden Kanunu, İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar ruhsatı devralana aittir.

(Değişik fıkra: 4/2/2015 – 6592/21 md.) Ereğli Kömür Havzasındaki taşkömürü için kamu tarafından yürütülecek faaliyetler, bu Kanunun hak düşürücü ve mali hükümlerine tabi değildir, ruhsat bedeli ve Devlet hakkından muaftır. Ancak taşkömüründen özel idare payı ve köylere hizmet götürme birliği payı alınır. Diğer madenler için yürütülen faaliyetlerden de Devlet hakkı, özel idare payı ve köylere hizmet götürme birliği payı alınır.

3303 sayılı Taşkömürü Havzasındaki Taşınmaz Malların İktisabına Dair Kanun ile maden işletmeciliğine tanınan haklar, Ereğli Kömür Havzası içerisindeki taşkömürü madencililiği için geçerlidir.

Ereğli Kömür Havzasının imtiyaz alanının Cumhurbaşkanı kararıyla k  c lt lmesi sonucu serbest kalan alanlar, koordinatları Genel Müdürlükçe belirlenerek bu Kanunun 30 uncu maddesine göre ihale edilir.”

4. 25. maddesiyle 3516 sayılı Kanun’un değişiklikler yapılan 15. maddesi şöyledir:

“İdari cezalar

Madde 15- (Değişik: 23/1/2008-5728/461 md.)

a) Bu Kanunun 6 nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen istisna dışında, resmi ve özel sözleşmelerde, her türlü evrak, belge ve ilanlar ile miktar belirtilen etiketlerde ve kanunlara göre tutulan defterlerde uluslararası birimleri kullanmayan kişiye ikiyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

b) Yurt içinde  l u ve  l u aleti yapan fabrika ve imalathanelerle tamir atölyelerinde, yapılan veya tamir edilen  l u ve  l u aletleri için Bakanlıkça tespit edilen esaslar dahilinde ve örneğine uygun, tasdikli imalat defteri tutmayan kişiye beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

*c) (Değişik:14/2/2019-7164/25 md.) Damgası kopmuş, bozulmuş, **damga süresi geçmiş**  l u aletini kullanan kişiye,  l u aletinin türüne ve kullanıldığı işin niteliğine göre beşyüz Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ayrıca bu  l u aletlerine el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir.*

d) (Değişik:14/2/2019-7164/25 md.) Yetkisiz olduğu halde, bu Kanun kapsamına giren  l u aletlerinin muayenelerini veya tamir ve ayarını yapan kişiye, ikibin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

*e) (Değişik:14/2/2019-7164/25 md.) **Ayarı doğru olmayan  l u aletlerini kullanan kişiye,  l u aletinin türüne ve kullanıldığı işin niteliğine göre ikiyüz Türk Lirasından ikibin Türk***

Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ayrıca bu ölçü aletlerine el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir.

f) Ambalajında belirtilen veya yetkili makamlarca tespit edilen miktarlara uymayan bir malı üreten, satışa arzeden veya satan kişiye bin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

g) Bu Kanun hükümleri gereğince Bakanlıkça tespit edilen tarifeler üstünde ücret talep eden veya alanlara beşyüz Türk Lirasından bin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

h) (Ek:14/2/2019-7164/25 md.) Ölçü aletlerinin muayenelerini veya tamir ve ayarını yapmak için Bakanlık tarafından yetkilendirilen servislerin, yetki kapsamındaki hizmetlerde ilgili kanun ve yönetmeliklere aykırı faaliyette bulunması halinde ikibin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

i) (Ek:14/2/2019-7164/25 md.) Uluslararası birimler sistemine göre yapılmamış olan veya bu sisteme göre imal edilmiş olmakla beraber nitelikleri bakımından bu Kanun hükümlerine uygun bulunmayan ölçü ve ölçü aletlerini ticaret maksadıyla imal eden, ithal eden, satan, satışa arz eden, satın alan veya bulunduran kişiye onbin Türk Lirasından ellibin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ayrıca bu ölçü aletlerine el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir.

j) (Ek:14/2/2019-7164/25 md.) Damgalanmamış ölçü ve ölçü aletlerini satan, satışa arz eden veya ticari ilişkide kullanan kişiye bin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ayrıca bu ölçü aletlerine el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir.

Bu idarî yaptırımlara Sanayi ve Ticaret Bakanlığı İl Müdürü tarafından karar verilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hasan Tahsin GÖKCAN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Recep KÖMÜRCÜ, Burhan ÜSTÜN, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun katılımlarıyla 15/5/2019 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör İsmail Emrah PERDECİOĞLU tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 14. Maddesiyle 3213 Sayılı Kanun'un 14. Maddesinin Değiştirilen Dokuzuncu, Onuncu ve On Birinci Fıkralarının İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

3. 3213 sayılı Kanun'un dava konusu kuralların da yer aldığı 14. maddesinde maden istihracı ile sağlanacak gelirden maden ruhsat sahibince devlete ödenmesi gereken pay olarak bilinen *devlet*

hakkına ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır. Bu kapsamda anılan madde, devlet hakkının hesaplanma usulü ile hangi madenlerden ne oranda devlet hakkı alınacağını düzenlemektedir.

4. Anılan Kanun hükümlerine göre bir sahada madencilik faaliyetinin yapılabilmesi için alınması gereken çeşitli izinler ve bu kapsamda yapılması gereken ödemeler bulunmaktadır. Kanun'un 14. maddesinde düzenlenen *devlet hakkı* ödemesi kural olarak bu ödemelerden yalnızca birini oluşturmaktadır.

5. Madencilik faaliyetinde bulunabilmek için bu kapsamda ödenmesi gereken bedellerden biri ruhsat bedelidir. Kanun'un 3. maddesinde ruhsat bedeli "*Taban bedelinin ruhsatın yürürlükte kaldığı takvim yılı sayısı, maden grubu, cinsi ve alan büyüklüklerine göre belirlenen katsayılarla çarpılarak ekli (1) ve (2) sayılı tablolarda gösterildiği şekilde hesaplanarak her yıl ocak ayının sonuna kadar; arama ruhsatlarında tamamı Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü bütçesine ve işletme ruhsatlarında ise %30'u çevre ile uyum planı çalışmalarını temin üzere teminat olarak, %20'si Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün bütçesine, %50'si ise genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün muhasebe birimi hesabına yatırılması gereken tutar.*" olarak tanımlanmıştır.

6. Öte yandan devlet orman sahalarında madencilik faaliyeti yapılabilmesi için 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu'na dayanılarak çıkarılan ve 18/4/2014 tarihli ve 28976 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Orman Kanununun 16 ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği'nde düzenlenen bedellerin ödenmesi gerekmektedir. Söz konusu Yönetmelik'in 8. ve 20. maddelerine göre ödenmesi gereken bu bedeller ağaçlandırma bedeli, arazi izin bedeli ve ön izin bedelidir.

7. 3213 sayılı Kanun'un 14. maddesinin dava konusu dokuzuncu, onuncu ve on birinci fıkralarında ise madencilik faaliyetinin yapıldığı sahanın devlet ormanlarına rastlaması hâlinde devlet hakkı yönünden uygulanacak hükümler yer almaktadır.

8. Anılan maddenin dava konusu dokuzuncu fıkranın birinci cümlesinde devlet ormanlarına rastlayan ve Tarım ve Orman Bakanlığınca üzerinde madencilik faaliyeti yapılmasına izin verilen alanın beş hektarı geçmemesi hâlinde bu alandan ağaçlandırma bedeli dışında başka bir bedelin alınmayacağı belirtilmiştir. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde ise madencilik faaliyeti yapılan sahanın rehabilite edilerek teslim edilmesinden sonra, talep edilmesi hâlinde teslim edilen saha kadar aynı şartlarda madencilik faaliyeti yapılmasına izin verileceği hüküm altına alınmıştır.

9. Dava konusu onuncu fıkrada da devlet ormanları üzerinde madencilik faaliyetine bir defada izin verilen alanın beş hektarı aşması hâlinde alanın bu aşan kısmı için orman mevzuatı hükümlerine göre fon bedelleri hariç diğer bedellerin alınacağı kurala bağlanmıştır.

10. Dava konusu on birinci fıkrada ise devlet ormanlarına rastlayan madencilik alanında ruhsat süresinin uzatılması hâlinde aynı ruhsat alanı içinde izin verilen alanın beş hektarı geçmemesi durumunda sadece ağaçlandırma bedelinin, söz konusu alanın beş hektarı geçmesi hâlinde ise aşan kısım için fon bedelleri hariç orman mevzuatı hükümlerine göre tespit edilen bedellerin alınacağı öngörülmüştür.

11. Anılan hükümler gözetildiğinde devlet ormanlarına rastlayan ve madencilik faaliyeti yapılmasına izin verilen yerler bakımından dava konusu kurallar uyarınca devlet hakkının alınmayacağı; bu yerin büyüklüğünün beş hektarı aşmaması hâlinde sadece ağaçlandırma bedelinin, beş hektarı aşması hâlinde ise ağaçlandırma bedelinin yanı sıra arazi izin bedeli ile ön izin bedelinin alınacağı anlaşılmaktadır.

12. Öte yandan dava konusu kurallar devlet hakkı ödemesine ilişkin istisnalar niteliğinde olduğundan kuralların devlet ormanlarına rastlayan ve madencilik yapılmasına müsaade edilen yerlerde izin verme işleminin gerçekleşmesinin 3213 Kanun uyarınca ödenmesi gereken ruhsat bedelleri yönünden istisna yaratmadığı açıktır. Başka bir deyişle dava konusu kurallar ile kastedilen yerlerde madencilik faaliyetinin yapılabilmesi için 3213 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uyarınca ruhsat bedellerinin ödenmesi usulünde herhangi bir farklılık yaratılmamaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

13. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kurallarda kamu yararının bulunmadığı, ormanların korunmasının bizatihi kamu yararının gereği olduğu, orman içinde yapılmasına izin verilecek faaliyetlerin ormanların tahrip edilmesine neden olmaması gerektiği, orman alanlarının maden sahası olarak bedelsiz ruhsatlandırılmasının orman arazilerini yok etmeye ve ekolojik dengenin bozulmasına yönelik düzenlemeler olduğu, bu durumun devletin ormanların ve çevrenin korunmasına ilişkin anayasal yükümlülüğü ile taraf olunan uluslararası antlaşmalarla bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 56., 168. ve 169. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

14. Anayasa'nın 56. maddesi uyarınca herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir; çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevrenin kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir.

15. Anayasa'nın 169. maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında "*Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir./Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz./Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasî propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.*" denilmektedir.

16. Anayasa'nın anılan maddesinin birinci fıkrasında, devlete ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunların çıkarılması görevi verilmiştir. Keza maddenin üçüncü fıkrasında, ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca söz konusu maddenin ikinci fıkrasında, kamu yararının bulunması hâlinde devlet ormanlarının irtifak hakkına konu olabileceği belirtilmektedir. Buna göre devlet ormanlarının irtifak hakkına konu olması için kamu yararının bulunması zorunludur. Anayasa, devlet ormanları üzerinde özel mülkiyete izin vermemekte; sadece kamu yararının bulunması hâlinde irtifak hakkı tesis edilmesine imkân tanımaktadır. Önemli olan husus, bu hizmetlere ilişkin bina ve tesislerin devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasındaki kamu yararının orman arazisinin bu hizmetlere tahsisini zorunlu hâle getirmesidir. Bu kapsamda kamu yararının zorunlu kıldığı hâllerin talep edilen faaliyetin orman ekolojik sistemi dışında gerçekleştirilmesi imkânı bulunup bulunmadığı hususunun gözetilmesi suretiyle belirlenmesi gerekir (AYM, E.2017/134, K.2017/169, 13/12/2017, § 21).

17. Anayasa'nın 168. maddesinde de "*Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzelkişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken*

şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir." denilmektedir. Buna göre tabii servetler ve kaynaklar kapsamında bulunan madenlerin aranması ve işletilmesi ile ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerin uyacakları koşulların, devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ile yaptırımların kanunla düzenlenmesi gerekmektedir.

18. Dava konusu kurallar ile devlet ormanlarına rastlayan alanlarda madencilik faaliyetine Tarım ve Orman Bakanlığınca izin verilmesi hâlinde bu alanın beş hektarın altında olması durumunda sadece ağaçlandırma bedelinin alınacağı, beş hektardan fazla olması hâlinde ise beş hektarı aşan kısım için orman mevzuatı hükümleri uyarınca fon bedelleri hariç diğer bedellerin alınacağı düzenlenmektedir. Ayrıca madencilik faaliyeti yapılan bu alanların rehabilite edilerek teslim edilmesinden sonra talep üzerine teslim edilen saha kadar aynı şartlarda madencilik faaliyetine izin verileceği ve bu alanlara ait madencilik ruhsatlarının sürelerinin uzatılması söz konusu olduğunda aynı kıstasların uygulanacağı kurala bağlanmaktadır.

19. Anayasa'da öngörülen ilke ve kurallara uyulmak kaydıyla madencilik faaliyeti yapılabilmesini belirli kurallara bağlayarak, bu kurallar bağlamında ilgililerden bedel ödenmesini ya da ödenmemesini isteyerek, bu türden ödemelerin istenmesi hâlinde bunların kapsam ve niteliğini belirleyerek madencilik faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi için düzenlemeler yapmak kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Bu konuda yapılacak düzenlemelerle kamu yararının gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini veya hangi ölçüde gerçekleşeceğini denetlemek ise yerindelik denetimi kapsamında olup anayasa yargısının denetiminin konusu dışında kalmaktadır (AYM, E.2018/7, K.2018/80, 5/7/2018, § 18).

20. Madenler, doğada milyonlarca yıl süren bir zaman dilimi içinde doğal olarak ve sınırlı miktarlarda oluşur. Tükendikten sonra insan eliyle yeniden üretilemez. Madencilik sektöründe yer seçme tercihi olmamasından dolayı madenlerin oluştuğu yerde çıkartılması teknik bir zorunluluktur. Bu teknik zorunluluğun bir sonucu olarak madenler ya oluştuğu yerden üretilerek ülke yararına sunulacak ya da bu temel kaynaklar yer altında bırakılacaktır. Bu durumda devlet ormanı üzerinde madencilik yapılması ile meydana gelecek kamu yararı ile ormanın orman olarak korunmasındaki kamu yararı ağırlığının karşılaştırılması ve üstün olan kamu yararının tercih edilerek ona göre izin verilmesi gereklidir (AYM, E.2010/85, K.2012/13, 26/1/2012).

21. Madencilik sektörü istihdamı yoğun bir sektör olması, hizmet ana ve yan sanayi sektörlerini teşvik etmesi, bölgesel ve yerel kalkınmayı ön plana çıkararak hem işsizliği önlemesi hem de göçü azaltması ve yer altından çıkarıldığı anda yüzde yüz katma değer yaratması gibi özellikleri nedeniyle ülke kalkınmasında büyük rol oynamaktadır. Bu itibarla devlet ormanlarındaki madencilik faaliyetinin cazip hâle getirilmesini ve iyileştirilmesini amaçlayan kuralların kamu yararı dışında başka bir amaçla çıkarıldığı söylenemez.

22. Kurallar ile devlet ormanlarına rastlayan alanlarda madencilik faaliyetleri yapılabilmesi için ödenmesi gereken bedellere ilişkin düzenlemeler yapılmakta olup devlet ormanlarında madencilik yapılması konusunda geçerli olan izin sisteminde herhangi bir değişiklik öngörülmemektedir. Bir başka deyişle kuralların hüküm ve sonucu devlet ormanları üzerindeki alanlarda gerçekleştirilecek maden istihracı üzerinden devlet hakkı ödenmesi usulünün kaldırılmasından ibarettir.

23. Öte yandan kurallar ile devlet ormanlarında madencilik yapılması için gerekli olan kamu yararı ve zorunluluk unsurları muhafaza edilmek ve izin verilen alanın ağaçlandırılması için gerekli olan bedel şeklinde tanımlanabilecek ağaçlandırma bedelinin her hâlükârda alınması hükme bağlanmak suretiyle ormanların ve çevrenin korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Yine kurallar ile madencilik faaliyetlerinin yapılabilmesi için 3213 sayılı Kanun'da öngörülen ruhsat

bedellerinin ödenmesi zorunluluğuna da bir istisna getirilmediğinden devlet ormanlarının bedelsiz ve kontrolsüz olarak madencilik faaliyetlerine tahsis edilmesi söz konusu olmamaktadır. Bu hususlar dikkate alındığında kanun koyucu tarafından yarışan iki kamu yararı arasında bir denge kurulmasının gözetilerek anılan hükümlerin getirildiği anlaşılmaktadır.

24. Bu çerçevede kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında yer alan ve devlet ormanlarına rastlayan maden sahalarının özelliklerine göre farklılaşan ödemeler öngören, ruhsat uzatımı söz konusu olduğunda aynı usullerin uygulanacağını ve bu türden sahalarda madencilik faaliyetlerinin sona ermesinin ardından bu sahaların rehabilite edilerek teslim edilmesi durumunda talep üzerine teslim edilen kadar saha üzerinde madencilik faaliyetine aynı şartlarda izin verilebileceğini hükme bağlayan kuralların, devletin ormanların ve çevrenin korunması ile geliştirilmesi yükümlülüğüyle bağdaşmadığı söylenemez.

25. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 56., 168. ve 169. maddelerine aykırı değildir. İptalleri talebinin reddi gerekir.

B. Kanun'un 17. Maddesiyle 3213 Sayılı Kanun'un 24. Maddesinin Değiştirilen Üçüncü Fıkrasının Dördüncü Cümlesinde Yer Alan "...beş katından fazla olmamak üzere..." İbaresini ile Altıncı Cümlesinin İncelenmesi

1. 3213 sayılı Kanun'un 24. Maddesinin Değiştirilen Üçüncü Fıkrasının Dördüncü Cümlesinde Yer Alan "...beş katından fazla olmamak üzere..." İbaresini

a. Anlam ve Kapsam

26. 3213 sayılı Kanun'un 24. maddesinde maden işletme ruhsatlarının düzenlenmesine, düzenlenmiş ruhsatların sürelerinin uzatılmasına ve bu ruhsatlar aracılığıyla yapılacak madencilik faaliyetlerinin usul ve esaslarına ilişkin hükümler bulunmaktadır.

27. Anılan maddenin üçüncü fıkrasının dördüncü cümlesinde ise I. Grup (a) bendi madenlerin işletme ruhsatı sürelerinin uzatılması taleplerinde alınacak bedeller ve bunların miktarının nasıl tespit edileceği düzenlenmektedir. Buna göre I. Grup (a) bendi madenleri olarak ifade edilen *inşaat ile yol yapımında kullanılan ve tabiatta doğal olarak bulunan kum ve çakıl* madenlerine ilişkin işletme ruhsat süresini uzatma taleplerinde işletme ruhsat bedelinin beş katından fazla olmamak üzere büyükşehir belediyesi olan illerde valilik, diğer illerde ise il özel idaresi tarafından belirlenen uzatma bedeli alınır. Söz konusu cümlede yer alan "...beş katından fazla olmamak üzere..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

b. İptal Talebinin Gerekçesi

28. Dava dilekçesinde özetle; ruhsat süre uzatma bedeli yönünden idarelere sınırları belirsiz bir yetkinin verildiği, gösterilen üst sınırın belirsiz olduğu ve kamu yararını gözetmediği, daha önce ödenmiş ruhsat bedeli üzerinden hesaplama yapılmasının hayatın olağan akışıyla bağdaşmadığı ve öngörülebilir nitelikte olmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

c. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

29. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuki güvenliği sağlayan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

30. Hukuk devletinin ön koşulları arasında hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri bulunmaktadır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir.

31. 3213 sayılı Kanun'un "*Tanımlar:*" başlıklı 3. maddesinde işletme ruhsatı "*İşletme faaliyetlerinin yürütülebilmesi için verilen yetki belgesi.*" olarak tanımlanırken ruhsat bedelinin hesaplanma usulü de anılan maddede düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre ruhsat bedeli taban bedelinin, ruhsatın yürürlükte kaldığı takvim yılı sayısı, maden grubu, cinsi ve alan büyüklüklerine göre belirlenen katsayılarla çarpılarak ekli (1) ve (2) sayılı tablolarda gösterildiği şekilde hesaplanır.

32. İşletme ruhsat bedelinin hesaplanmasında ana unsur teşkil eden *taban bedeli* ise Kanun'un 13. maddesine göre 10.000 TL olup anılan fıkrada bu bedelin her yıl 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranı nispetinde artırılacağı hüküm altına alınmıştır.

33. Anılan hükümler gözetildiğinde 3213 sayılı Kanun'un 24. maddesinin üçüncü fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı dördüncü cümlesinde I. Grup (a) bendi maden sahalarının işletme ruhsat sürelerinin uzatılması taleplerinde alınacak bedelin kim tarafından hangi ölçütlerin esas alınmak suretiyle hesaplanacağına açık, net, anlaşılır, nesnel ve öngörülebilir bir şekilde ortaya konulduğu ve üst sınırının belirlenebilir şekilde açıkça gösterildiği anlaşıldığından kuralın öngörülmezliğinden ve belirsizliğinden söz edilemez.

34. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

2. 3213 Sayılı Kanun'un 24. Maddesinin Değiştirilen Üçüncü Fıkrasının Altıncı Cümlesi

a. İptal Talebinin Gerekçesi

35. Dava dilekçesinde özetle; kuralda sayılan madenler yönünden ruhsat süre uzatımlarında yürütmeye sınırları belirsiz bir yetkinin verildiği, bu yetkinin tek bir kişiye verilmemesi gerektiği, süre uzatımlarında üst sınır olarak öngörülen doksan dokuz yılın çok uzun olduğu, bu kadar uzun sürenin maden sahaları üzerinde zımni mülkiyete neden olacağı, kuralda kamu yararı amacının bulunmadığı ve madencilik faaliyetiyle çevre hakkına müdahale edildiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 13., 56. ve 168. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

b. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

36. Dava konusu kuralla I. Grup madenlerde otuz yıldan altmış yıla kadar, II. Grup madenlerde kırk yıldan seksen yıla kadar işletme ruhsat süresinin uzatılmasına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı (Bakan), diğer grup madenlerde ise elli yıldan doksan dokuz yıla kadar bu sürenin uzatılmasına Cumhurbaşkanı'nın yetkili olduğu öngörülmüştür.

37. Anayasa'nın 168. maddesinde devletin tabii servetler ve kaynakların aranmasını ve işletilmesini "...belli bir süre için..." gerçek ve tüzel kişilere devredebileceği hükme bağlanmış; ayrıca arama ve işletme hakkının bu şekilde devredilmesi hâlinde gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ile devletçe yapılacak gözetimin, denetimin usul ve esasları ile müeyyidelerin

kanunda gösterileceği ifade edilmiştir. Bu çerçevede anılan maddenin tabii servetler ve kaynakların aranması ve işletilmesinin gerçek ve tüzel kişilere devredilmesinde iki şartı ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki devrin *belli bir süre için* olması, ikincisi ise arama ve/veya işletme hakkını devralan kişinin uyması gereken şartların kanunda gösterilmesidir.

38. 3213 sayılı Kanun'un 24. maddesinin üçüncü fıkrasının beşinci cümlesinde süre uzatımları dâhil toplam işletme ruhsat süresinin I. Grup madenler için otuz yılı, II. Grup madenlerde kırk yılı ve diğer grup madenlerde ise elli yılı geçmeyecek şekilde projesine göre Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü tarafından belirleneceği hüküm altına alınmıştır.

39. Dava konusu kural uyarınca bu sürelerin I. Grup madenlerde otuz yıldan altmış yıla kadar, II. Grup madenlerde kırk yıldan seksen yıla kadar uzatılmasında Bakan; diğer grup madenlerde sürenin doksan dokuz yıla kadar uzatılmasında Cumhurbaşkanı yetkili kılınmaktadır. Kuralın devamında ise ruhsat sürelerinin süre uzatımları dâhil bu süreleri aşamayacağı, süresinin sonuna gelen ruhsat alanlarının başka bir işleme gerek kalmaksızın ruhsat sahasındaki buluculuk ve görünür rezerv geliştirme hakkı düşürülerek ihalelik saha konumuna geleceği hükme bağlanmıştır.

40. Dava konusu kuralın, işletme ruhsat süresinin I. Grup madenlerde otuz yıldan altmış yıla kadar, II. Grup madenlerde kırk yıldan seksen yıla kadar uzatılabileceğini öngörmek suretiyle ruhsat uzatma süresine bir üst sınır getirdiği görülmektedir. Bu itibarla kuralla süre uzatımı konusunda üst sınır yönünden belirlilik sağlandığı ve Anayasa'nın 168. maddesinde belirtilen *belli bir süre için* şartına uygunluk sağlandığı anlaşılmaktadır.

41. Öte yandan Kanun'un 24. maddesinin ikinci fıkrasında işletme ruhsatı süre uzatım taleplerinde hangi şartların yerine getirilmesi gerektiği açıkça düzenlenmiş, süre uzatım talebinde gerekli şartların sağlanmamış olması hâlinde uzatma talep edilen ruhsat sahiplerine uygulanacak yaptırıma yer verilmiş, ruhsat süresinin bitiş tarihinden en geç altı ay öncesine kadar öngörülen yükümlülükleri yerine getirmeyen ruhsat sahiplerinin taleplerinin reddedileceği ve ruhsatlarının süresi sonunda iptal edileceği belirtilmiştir.

42. Ayrıca Kanun'un 7. maddesinde ruhsat süre uzatma taleplerine ilgili kurumların görüşleri alınarak Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca sınırlama getirilebileceği hüküm altına alınmıştır. 11. maddede ise ruhsat sahaslarındaki faaliyetlerin denetimine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Süresi uzatılan ruhsatların da Kanun'un sistematığına göre bu esaslara tabi olduğu açıktır.

43. Dolayısıyla işletme ruhsatı süre uzatım taleplerinin uygun bulunmasında hangi şartların sağlanması gerektiği ve süresi uzatılan ruhsatlar da dâhil olmak üzere ruhsat sahaslarının denetimine ilişkin hususlar Kanun'da düzenlenmiş olup dava konusu kuralda da ruhsat süreleri uzatılan alanların bu düzenlemelerden istisna tutulduğuna dair herhangi bir hükme yer verilmemiştir.

44. Bu çerçevede maden işletme ruhsatlarında süre uzatımının yapılabilmesine ilişkin usulün sürenin uzatılması hâlinde sürelerin alt ve üst sınırlarının ve bu hususlarda getirilebilecek sınırlamalar ile bu işlemlerde yetkili makamların Kanun'da açık, net ve anlaşılabilir şekilde düzenlendiği görülmektedir.

45. Diğer yandan maden rezervlerinin kaynak israfına sebep olmayacak şekilde aranması ve bulunan rezervlerin rasyonel biçimde işletilebilmesi için gerçekleştirilmiş zorunlu ve yüksek maliyetli yatırımların katma değer yaratarak üretime devam edilebilmesinin ruhsat süresinin uzatılmasını gerektirebileceği gözetildiğinde ruhsat sürelerinin bir üst sınıra kadar uzatılabilmesine imkân tanıyan dava konusu kuralın kamu yararı amacı dışında başka bir amaçla kabul edildiği de söylenemez.

46. Tüm bu tespitler neticesinde 3213 sayılı Kanun'da maden işletme ruhsatı sürelerinin uzatılmasına ilişkin temel çerçevenin çizildiği ve kuralla yürütme organına kapsamı sınırsız ve belirsiz yetkilerin tanınmadığı sonucuna varılmıştır.

47. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. ve 168. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 13. ve 56. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 20. Maddesiyle 3213 Sayılı Kanun'un Ek 1. Maddesinin Değiştirilen Üçüncü Fıkrasının Birinci Cümlesinde Yer Alan "...bunları bölerek yeni ruhsat talep etmeye ve bu ruhsatları ihale etmeye..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

48. 3213 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde Türkiye Taş Kömürü Kurumu (TTK) ve Türkiye Kömür İşletmelerinin (TKİ) uhdelerinde bulunan maden ruhsatlarını işletmeye, işlettirmeye, bunları bölerek yeni ruhsat talep etmeye ve bu ruhsatları ihale etmeye yetkili oldukları öngörülmüş olup anılan cümlede yer alan "*...bunları bölerek yeni ruhsat talep etmeye ve bu ruhsatları ihale etmeye...*" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

49. 11/12/1984 tarihli ve 18602 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Taşkömürü Ana Statüsü'nün 4. maddesi ile 27/11/1984 tarihli ve 18588 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Ana Statüsü'nün 4. maddesine göre TTK ve TKİ'nin hem arama hem de işletme faaliyetinde bulunabildikleri gözetildiğinde anılan cümlede yer alan "*...uhdelerinde bulunan maden ruhsatları...*" ibaresinden TTK ve TKİ'nin hem maden arama hem de maden işletme ruhsatlarının kastedildiği anlaşılmaktadır.

50. TTK ve TKİ, uhdelerinde bulunan maden arama ve işletme ruhsatlarını yalnızca bölmeye yetkilidir. Bölünen ruhsatlardan yeni ruhsatların ortaya çıkması kendiliğinden mümkün olmayıp bu konuda anılan kurumların talepte bulunması üzerine Kanun'un 16. ve 24. maddeleri uyarınca Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG) yetkili olmaya devam etmektedir. Aynı şekilde TTK ve TKİ'nin uhdelerinde bulunan ruhsatları ihale etmeleri üzerine ihaleyi kazanan adına MAPEG tarafından ruhsat düzenlenebilecektir.

2. İptal Talebinin Gerekeçesi

51. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla havza madenciliği ilkelerine aykırı olarak küçük ruhsatların oluşturulacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde kurulan Soma Maden Faciasını Araştırma Komisyonu raporunda maden sahalarının küçültülmesinin maden rezervlerinde kayba, üretimde zorluğa ve maden facialarına yol açtığına açıklandığı, kuralın kamu yararını gözetmediği, bölünmüş maden sahalarının devlete yüklenen sorumlulukları ortadan kaldırdığı ya da bu sorumlulukların yerine getirilmesini imkânsız hâle getirdiği, küçük ruhsatların madencilik ve çevre hukuku ilkelerine aykırı olduğu zira çevresel etki değerlendirmesinin (ÇED) ancak havza madenciliğinde uygulanabileceği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 56. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

52. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 168. maddesi yönünden de incelenmiştir.

53. 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 1. maddesinde, bu Kanun'un amacının bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak olduğu hükme bağlanmış; 10. maddesinde de gerçekleştirilmeyi planladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmelerin ÇED raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlü oldukları belirtilmiştir.

54. Anılan Kanun'un 2. maddesine göre ÇED kavramı; gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları ifade etmektedir.

55. 3213 sayılı Kanun'un madencilik faaliyetinde izinlere ilişkin kuralların yer aldığı 7. maddesinde ÇED işlemlerinin Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından gerçekleştirileceği düzenlenmiştir. Anılan Bakanlık 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Bakanlık) şeklinde yeniden teşkilatlanmıştır.

56. ÇED sürecine ilişkin usul ve esaslar 25/11/2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Söz konusu Yönetmelik'e ekli listelerde ÇED uygulanacak projeler ile seçme ve eleme ölçütlerinin uygulanacağı projeler tek tek sayılarak gösterilmiştir. Bu itibarla anılan Yönetmelik'in Ek-1 Listesi'nde sayılan projeler için ÇED raporu alınması zorunludur.

57. Yönetmelik'in Ek-2 Listesi'nde sayılan projeler için ise Ek-4'te yer alan ölçütler çerçevesinde hazırlanan proje tanıtım dosyalarını inceleyen ve değerlendiren Bakanlık ÇED'in gerekli olup olmadığına karar vermektedir. Dolayısıyla bir projenin Ek-2 Listesi'nde yer almış olması tek başına o proje için ÇED yapılmaması sonucunu doğurmamakta, buna nihai olarak Bakanlık karar vermektedir.

58. Hangi madencilik projeleri için ÇED raporu alınmasının zorunlu olduğu Yönetmelik'in EK-1 Listesi'nin 27. sırasında gösterilmiştir. Bu kapsamda maden sahasının yüz ölçümü, madencilik faaliyetinin kapsamı ve niteliği gözönünde bulundurulmuştur.

59. Yönetmelik'in Ek-2 Listesi'nin 49. sırasının (a) bendi ile 55. sırasında ise Ek-1 Listesi'nde yer almayan madenlerin çıkarılması ve maden arama projeleri seçme-eleme ölçütlerine tabi tutulmuştur.

60. Anılan düzenlemeler gözetildiğinde dava konusu kurulla bir maden sahasının bölünerek ruhsatlandırılmasının mümkün hâle gelmesi nedeniyle yeni oluşacak ruhsatların bağlı olduğu sahanın yüz ölçümünün azalmasının bu ruhsatları ÇED sürecinin tamamen dışında bırakacağı söylenemez. Zira bölme işleminden önce yüz ölçümünden dolayı Yönetmelik'in Ek-1 Listesi uyarınca ÇED raporu alınması zorunlu olan bir saha, bölünerek küçük ruhsatlara bağlanmış olsa dahi görece yüz ölçümü küçük olan bu sahalar için seçme ve eleme ölçütleri uygulanacaktır. Bir başka deyişle bu küçük sahalar için ÇED raporu alınması ya da alınmaması bakımından Bakanlığın değerlendirme yapma zorunluluğu vardır. Bakanlığın bu konudaki kararına karşı da yargı yoluna gidilmesinde bir engel bulunmamaktadır.

61. Sonuç olarak TTK ve TKİ'nin uhdesinde bulunan ruhsatların bölünebilmesine ve bölünen alanlar için yeni ruhsatlar talep edilebilmesine imkân tanıyan kuralda 3213 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuat yönünden öngörülmüş herhangi bir istisna bulunmamaktadır.

62. Bu çerçevede kural ile gerçekleşecek ruhsat bölme işlemi sonrasında yeni ruhsat taleplerinin kabul edilmesinde yetkili makam yine MAPEG ve dolayısıyla MAPEG'in bağlı olduğu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığıdır. Anılan Kanun'un 7. maddesi uyarınca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının ruhsatlandırma işlemlerine gerektiğinde kısıtlama getirme yetkisi bulunmakta, konuyla ilgili diğer bakanlıkların mevzuat gereği yapacakları inceleme ve denetimlerde ruhsat alanlarında mevzuata uygun çalışılmadığının tespiti hâlinde mevzuat çerçevesinde yapılacak işlemlerin MAPEG'e bildirilmesi gerekmekte, çevre ve insan sağlığına zarar verdiği tespit edilen madencilik faaliyetleri gerekli önlemler alınıncaya kadar durdurulabilmektedir. Zira tüm bu hususlar bölme işlemi sonrası düzenlenecek ruhsatlar bakımından da geçerliliğini sürdürmektedir.

63. Ayrıca madencilik faaliyetlerinin denetimine ilişkin düzenlemelerin bulunduğu Kanun'un 11. maddesinin, arama faaliyetinin usul ve esaslarının düzenlendiği 17. ve 18. maddelerinin, işletme faaliyetinin usul ve esaslarının düzenlendiği 24. ve 29. maddelerinin söz konusu ruhsatlar yönünden de dikkate alınması gerekliliği bulunmaktadır.

64. Söz konusu düzenlemeler uyarınca madencilik faaliyeti yapılan alana ilişkin ÇED kararlarının, mülkiyet ve gayrisihhi müessese izinlerinin, işyeri açma ve çalışma ruhsatlarının ve diğer tüm izinlerin maden sahibi tarafından alınması suretiyle madencilik faaliyetlerine başlanabilecektir.

65. Bu itibarla bir sahada madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için Kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümleri uyarınca öngörülen koşulların TTK ve TKİ'nin uhdesinde bulunan ruhsatların bölünmesi sonucu ortaya çıkacak yeni ruhsatlar bakımından da geçerli olacağı gözetildiğinde kuralın madencilik faaliyetlerinin yerine getirilmesi için gerekli olan mevcut şart ve süreçlerin dışında bir durum oluşturmadığı anlaşılmaktadır.

66. Kuralda ayrıca TTK ve TKİ'nin uhdesinde bulunan ruhsatların bölünmesinin ve bölünen alanlara ilişkin ruhsat taleplerinin kabul edilmesinin ardından düzenlenecek yeni ruhsatların bu kuruluşlarca ihale edilebileceği hüküm altına alınmaktadır.

67. 3213 sayılı Kanun ve 21/9/2017 tarihli ve 30187 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Maden Sahaları İhale Yönetmeliği'ne göre maden sahalarının ihale edilmesinde yetkili kuruluş Maden İşleri Genel Müdürlüğüdür. Anılan kuruluş 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kaldırılmış, yerine 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (4) numaralı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 766. maddesiyle MAPEG kurulmuştur. Bu bağlamda 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname öncesinde Maden İşleri Genel Müdürlüğü bakımından geçerli olan kuralların bugün MAPEG yönünden geçerli olduğunun kabulü gerekmektedir.

68. Dava konusu kuralla maden sahalarını ihale etme yetkisi MAPEG'den başka TTK ve TKİ'ye de tanınmıştır. 3213 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin üçüncü fıkrasına göre ihale sonucunda ihale edilene maden sahası devredilebilecek, onun adına ruhsat düzenlenebilecektir. Ayrıca devredilmiş olan ruhsat sahalarında yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak 3213 sayılı Kanun, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar ruhsatı devralana ait olacaktır. Söz konusu sorumluluklar bakımından herhangi bir değişiklik öngörmeyen kuralın devlete yüklenen denetim ve gözetim yükümlülüğünü ortadan kaldıran bir yönü bulunmamaktadır.

69. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 56. ve 168. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Ç. Kanun'un 25. Maddesiyle 3516 Sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu'nun 15. Maddesinin Birinci Fıkrasının Değiştirilen (c) Bendinin Birinci Cümlesinde Yer Alan "...damga süresi geçmiş..." İbaresini ile (e) Bendinin Birinci Cümlesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

70. 3516 sayılı Kanun'un 1. maddesinde, anılan Kanun'un amacının millî ekonominin ve ticaretin gereklerine ve kamu yararına uygun olarak ülke sınırları içinde her türlü ölçünün ve ölçü aletlerinin doğru ayarlı ve uluslararası birimler sistemine uygun olarak üretimini ve kullanılmasını sağlamak olduğu belirtilmiştir. Kanun'un kapsamını gösteren 2. maddeye göre "*Uzunluk, alan, hacim, ağırlık ölçüleri, areometreler, hububat muayene aletleri, elektrik, su, havagazı, doğalgaz, akaryakıt sayaçları, taksimetreler, naklimetreler, akım ve gerilimölçü transformatörleri ile demiryolu yük ve sarnıçlı vagonlarının muayenesi, ayarlanması ve damgalanması bu Kanun hükümlerine göre yapılır.*" Dolayısıyla Kanun'un, gündelik hayatta tüketicilerden ticari hayatla iştigal edenlere kadar geniş bir yelpazede hüküm ve sonuç doğurmaya müsait olduğu anlaşılmaktadır.

71. Kanun'un 15. maddesinde Kanun'un amacına aykırılık teşkil eden eylemler için öngörülmüş idari cezalar düzenlenmiştir. Anılan maddede gösterilen usulsüzlük hâlleri, ölçü aletlerinin ilk kullanımından önce ya da bunların kullanılmaya başlanmasından sonra ortaya çıkabilecek niteliktedir. Zira bu usulsüzlük hâllerinin ortaya çıkabilmesi bunlara ilişkin bir tespit yapılmasını gerektirmektedir.

72. Kanun'un 9. maddesinde ölçü ve ölçü aletlerinin tabi tutulacağı muayene türleri tanımlanarak bu muayeneler ile kullanım öncesinde ya da kullanım sırasında veya kullanım sonrasında ortaya çıkabilecek hata ve eksikliklerin tespit edilebilmesi amaçlanmıştır. Anılan maddeye göre bu muayene çeşitleri ilk muayene, periyodik muayene, ani muayene, şikâyet muayenesi ve stok muayenesidir.

73. Bu kapsamdaki muayenelerin usul ve esasları ile muayeneye tabi ölçü ve ölçü aletleri sahiplerinin veya bunları kullananların görev ve sorumlulukları ile tabi olacakları yasaklar 24/7/1994 tarihli ve 22000 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ölçü ve Ölçü Aletleri Muayene Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir.

74. Bahsedilen düzenlemeler uyarınca ilk muayene, iki hâlde söz konusu olmaktadır. İlk hâlde göre yeni yapılan veya parçaların birleştirilmesi suretiyle meydana getirilen ölçülerin ve ölçü aletlerinin satışa veya kullanılmaya başlanmalarından önce veya ithal edilen ölçü ve ölçü aletlerinin yurda sokulmaları sırasında bu muayene yapılmaktadır. Bundan başka ilk muayene, periyodik, ani, şikâyet ve stok muayeneleri sonunda damgaları iptal olunan ölçü ve ölçü aletlerinin tamir ve ayarlanmalarından sonra veya ayarları bağlı buldukları yere göre yapılmış olan ölçü ve ölçü aletlerinin ise her yer değiştirmeleri hâlinde gerçekleştirilmektedir.

75. Kanun'un 9. maddesinde periyodik muayene "*Belli sürelerde olmak üzere, bu Kanun kapsamına giren ölçü ve ölçü aletleri için yapılan genel muayene...*" olarak tanımlanmıştır.

76. Ani muayene; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı merkez, taşra ölçüler ve ayar kuruluşları memurlarının görecekleri lüzum veya ihbar üzerine ölçülerin ve ölçü aletlerinin buldukları yerlerde habersizce yapılan muayenedir.

77. Kanun ve Yönetmelik'te düzenlenen bir diğer muayene türü şikâyet muayenesidir. Buna göre şikâyet muayenesi, bir ölçünün ve ölçü aletinin doğru çalışıp çalışmadığını tespit etmek üzere ölçü ve ölçü aleti sahibi veya diğer bir kimsenin yazılı müracaatı üzerine yapılan muayenedir.

78. Son olarak stok muayenesi ise ilk muayene damgasını taşıdıkları hâlde satılmayıp depo, atölye, imal ve satış yerlerinde veya kullanılmasına ihtiyaç duyulmayarak stok hâlinde bulundurulan ölçülerin ve ölçü aletlerinin periyodik muayene süreleri içinde tekrar tabi tutuldukları bir muayene şeklidir.

79. Kanun'un 15. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin birinci cümlesinde damgası kopmuş, bozulmuş, damga süresi geçmiş ölçü aletini kullanan kişiye ölçü aletinin türüne ve kullanıldığı işin niteliğine göre 500 TL'den 10.000 TL'ye kadar idari para cezası verileceği öngörülmüş olup anılan cümlede yer alan "...damga süresi geçmiş..." ibaresi, dava konusu ilk kuralı oluşturmaktadır. Dolayısıyla kural ile periyodik muayenesi zamanında yapılmadığından damga süresi geçmiş ölçü aleti *kullanan kişi* yönünden yaptırım öngörülmektedir.

80. Dava konusu diğer kural ise Kanun'un 15. maddesinin (e) bendinin birinci cümlesidir. Anılan cümleye göre ayarı doğru olmayan ölçü aletlerini kullanan kişiye ölçü aletinin türüne ve kullanıldığı işin niteliğine göre 200 TL'den 2.000 TL'ye kadar idari para cezası verilir. Dolayısıyla kuralla periyodik muayene, ani muayene veya şikâyet muayenesi ile ortaya çıkabilecek ölçünün ve ölçü aletinin ayarının bozuk olması durumunda ilgili ölçüyü ya da ölçü aletini *kullanan kişi* yönünden yaptırım öngörülmektedir. Ancak bu kuralın ilk muayene ve stok muayenesinde uygulanma imkânı yoktur. Zira bu iki tür muayene sırasında muayeneye konu ölçü aletinin bir kullanıcısı bulunmamaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

81. Dava dilekçesinde özetle; damga süresinin geçip geçmediğinin kontrolünün kullanıcı açısından neredeyse imkânsız olduğu, özellikle elektrik, doğal gaz, su sayaçları gibi yaygın kullanılan ölçü aletlerinde kullanıcıların abone olma süreçlerinde damga üzerindeki tarihi kontrol etmedikleri gibi damga süreleri ve mevzuat konusunda bilgi sahibi olmadıkları, dava konusu kurallarla milyonlarca abonenin ilgili şirketlerin keyfi yaklaşımına bırakıldığı zira bazı dağıtım şirketlerinin damga sürelerinin dolduğu gerekçesiyle sayaçları değiştirebildikleri ve değiştirirken sökme, takma ve sayaç bedeli adı altında çeşitli ücretler aldıkları, ayarı doğru olmayan ölçü aletlerini kullanan kişiye uygulanacak yaptırım bakımından haksız cezalandırma ihtimalinin bulunduğu çünkü kişilerin ölçü aletini yasal satıcılarından aldıkları ve bozuk çıktığı durumların söz konusu olabileceği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

82. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgileri nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesi yönünden incelenmiştir.

83. Kanun koyucu, kamu düzeninin korunması amacıyla ceza hukuku alanında düzenleme yaparken hangi eylemlerin suç sayılacağı ve suç sayılan bu eylemlerin hangi tür ve ölçüde cezai yaptırıma bağlanacağı konusunda anayasal sınırlar içinde takdir yetkisine sahiptir. Bu yetki, idari cezalar bakımından da geçerlidir.

84. Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrasında ceza sorumluluğunun şahsi olduğu belirtilmiştir. Ceza sorumluluğunun şahsiliği Anayasa'da güvence altına alınan ceza hukukunun temel ilkelerindedir. Cezaların şahsiliğinden amaç, bir kimsenin işlemediği bir fiilden dolayı cezalandırılmamasıdır. Diğer bir anlatımla bir kimsenin yalnızca kendi eyleminden sorumlu olmasıdır. Bu ilkeye göre fail ya da şerik olmayan kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmaları mümkün değildir. Anayasa'nın 38. maddesinin yedinci fıkrası ile ilgili gerekçede de "...fıkra, ceza sorumluluğunun şahsi olduğu; yani failden gayri kişilerin bir suç sebebiyle cezalandırılmayacağı hükmünü getirmektedir. Bu ilke dahi ceza hukukuna yerleşmiş ve 'kusura dayanan ceza

sorumluluğu' ilkesine dahil, terki mümkün olmayan bir temel kuralıdır." denilmektedir. Anayasa'nın 38. maddesinde idari suç ve cezalar ile adli suç ve cezalar arasında bir ayırım yapılmadığından her ikisi de bu maddede öngörülen ilkelere tabidir.

85. 3516 sayılı Kanun'un 15. maddesinin birinci fıkrasının dava konusu kuralların da yer aldığı (c) ve (e) bentlerinde idari para cezasını gerektiren fiiller gruplandırılmış ve usulsüzlüğün önemine göre farklı idari para cezaları öngörülmüştür. Bu kapsamda dava konusu kurallardan ilkinde ancak periyodik muayenenin zamanında yapılmaması ile ortaya çıkabilecek bir usulsüzlük olan ölçü aletinin damga süresinin geçmiş olması hâlinde bu aleti kullanan kişiye, ikinci kuralda da ayarı bozuk ölçü aletinin kullanılması hâlinde bu aleti kullanan kişiye idari para cezasının verileceği düzenlenmiştir.

86. Kurallarda belirtilen her iki usulsüzlük türü de ilgili ölçü aleti üzerinde Kanun ve Yönetmelik'te sayılan muayene işlemlerinin yapılması sonucu tespit edilebilecek niteliktedir. Kanun'un 2. maddesinde gösterilen kapsamı da dikkate alındığında söz konusu muayene işlemlerinin teknik bilgi ve uzmanlık gerektirdiği anlaşılmaktadır.

87. Dava konusu kurallarda belirtilen usulsüzlük hâllerinde idari yaptırımın muhatabı ölçü aletinin kullanıcısıdır. Bu durum ise Kanun'un kapsamı dikkate alındığında günlük hayatında elektrik, doğal gaz, su gibi tüketim maddelerinin ölçü aletlerini kullanmakta olan sıradan ev tipi tüketicileri etkileyecek sonuçlar doğurmaya elverişli görünmektedir. Kanunda anılan tüketicilere ölçü aletlerinin muayenesini yaptırma sorumluluğunun yüklendiğine ilişkin herhangi bir açık hükme rastlanmamıştır. Nitekim Yönetmelik'in periyodik muayenenin düzenlendiği 6. maddesinde de ölçü aletinin muayenesini yaptırma sorumluluğu gaz, elektrik ve su sayaçları yönünden bu sayaçları dağıtım aşında kullanan dağıtım şirketlerine veya bunların dağıtımdan sorumlu işletmelere bırakılmıştır. Dava konusu kurallar bu yönleriyle periyodik muayene yaptırma yükümlülüğü bulunmayan, teknik bilgi ve uzmanlık gerektirmesi nedeniyle ayarının bozuk olduğunu veya damga süresinin geçtiğini anlayamayacak durumda olan tüketicilerin kusurunun veya fiile iştirakinin bulunması şartlarını aramaksızın cezalandırılabilmelerine imkân tanımaktadır.

88. Kanun koyucunun dava konusu kuralları öngörmek suretiyle millî ekonominin ve ticaretin gerekleri ve kamu yararıyla uyumlu biçimde ölçülerin ve ölçü aletlerinin doğru ayarlı olarak kullanılmasının sağlanmasını amaçladığı anlaşılmaktadır. Ancak damga süresi geçmiş veya ayarı bozuk ölçü aletini kullanan ve bu konuda herhangi bir yükümlülüğü ya da kusuru bulunmayan tüketici konumundaki kullanıcının yalnızca damga süresinin geçmiş olması veya ölçü aletinin ayarının bozuk olması nedeniyle idari bir cezaya maruz bırakılması başkasının fiilinden dolayı cezalandırılması sonucunu doğurmaktadır. Tüketici konumundaki kullanıcının bu gibi hâllerde ölçü aletine ilişkin durumu bilmesi veya denetleyebilmesi beklenebilecek bir durum değildir. Bu itibarla kurallar tüketici konumunda bulunan kullanıcı yönünden cezaların şahsiliği ilkesini ihlal etmektedir.

89. Açıklanan nedenlerle kurallar Anayasa'nın 38. maddesine aykırıdır. İptalleri gerekir.

Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU ve Basri BAĞCI bu görüşe katılmamışlardır.

Kurallar, Anayasa'nın 38. maddesine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2. maddesi yönünden incelenmemiştir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

90. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hâllerde Anayasa*

Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.” denilmekte, 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete’de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırılabileceği belirtilmektedir.

91. 3516 Kanun’un 15. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen (c) bendinin birinci cümlesinde yer alan “...damga süresi geçmiş...” ibaresi ile (e) bendinin birinci cümlesinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa’nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun’un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu kurallara ilişkin iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

92. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

14/2/2019 tarihli ve 7164 sayılı Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un;

A. 25. maddesiyle 11/1/1989 tarihli ve 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu’nun 15. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen;

1. (c) bendinin birinci cümlesinde yer alan “...damga süresi geçmiş...” ibaresine,
2. (e) bendinin birinci cümlesine,

yönelik iptal hükümlerinin yürürlüğe girmelerinin ertelenmeleri nedeniyle bu ibare ve cümleye ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

B. 1. 14. maddesiyle 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 14. maddesinin değiştirilen dokuzuncu, onuncu ve on birinci fıkralarına,

2. 17. maddesiyle 3213 sayılı Kanun’un 24. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının;
 - a. Dördüncü cümlesinde yer alan “...beş katından fazla olmamak üzere...” ibaresine,
 - b. Altıncı cümlesine,

3. 20. maddesiyle 3213 sayılı Kanun’un ek 1. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...bunları bölerek yeni ruhsat talep etmeye ve bu ruhsatları ihale etmeye...” ibaresine,

yönelik iptal talepleri 4/3/2021 tarihli ve E.2019/47, K.2021/16 sayılı kararla reddedildiğinden bu fıkralara, cümleye ve ibarelere ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

4/3/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

14/2/2019 tarihli ve 7164 sayılı Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 14. maddesiyle 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 14. maddesinin değiştirilen dokuzuncu, onuncu ve on birinci fıkralarının Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

B. 17. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un 24. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının;

1. Dördüncü cümlesinde yer alan "...beş katından fazla olmamak üzere..." ibaresinin,

2. Altıncı cümlesinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 20. maddesiyle 3213 sayılı Kanun'un ek 1. maddesinin değiştirilen üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...bunları bölerek yeni ruhsat talep etmeye ve bu ruhsatları ihale etmeye..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

Ç. 25. maddesiyle 11/1/1989 tarihli ve 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu'nun 15. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen;

1. (c) bendinin birinci cümlesinde yer alan "...damga süresi geçmiş..." ibaresinin,

2. (e) bendinin birinci cümlesinin,

Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE Recai AKYEL, Yıldız SEFERİNOĞLU ile Basri BAĞCI'nın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, iptal hükümlerinin Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE OYBİRLİĞİYLE,

4/3/2021 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

KARŞI OY

Çoğunluk tarafından 7124 sayılı Kanun'un 25. maddesiyle 3516 sayılı Ölçüler ve Ayar Kanunu'nun 15. maddesinin birinci fıkrasının değiştirilen "c" bendinin birinci cümlesinde yer alan "...damga süresi geçmiş..." ibaresi ile "e" bendinin birinci cümlesinin Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı olduğundan bahisle iptallerine karar verilmiştir.

İptal gerekçesi olarak hükmün belirgin olmaması, suç ve cezaların şahsiliği ilkesi ile kanunilik prensiplerine dayanılmıştır.

İnceleme konusu yapılan hükümlerin yer aldığı 3516 sayılı Kanun'a genel olarak bakıldığında, birkaç istisna dışında (3. md) birçok alanda ve türde ölçü aletlerine ilişkin genel düzenlemelere yer verildiği görülmektedir.

Bu kadar geniş bir alanda yapılan düzenlemeye ilişkin cezai sorumlulukların belirlenmesinde de bir takım zorlukların yaşanması muhtemeldir. Bu zorluklar, özellikle Kanun'da belirtilen düzenlemelere aykırı eylemlerde kimin sorumlu tutulacağı hususunda daha belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır.

3516 sayılı Kanun, "damga süresi geçmiş" (15/1-c) veya "uyarı doğru olmayan" (15/1-e) ölçü aletlerinin kullanılmasında "kullanıcıların" sorumlu olacaklarına dair hüküm vazetmiştir. Her iki düzenlemenin ek bir müeyyidesi olarak ölçü aletlerinin müsadereesine dair de kural ihdas edilmiştir.

İnceleme konusu olan düzenlemelerde açıkça "kullanılmadan" bahsedilmesi söz konusu eylemlerin kasta dayanması gerektiği noktasında bir fikir vermektedir. İlaven getirilen müsadereye ilişkin düzenlemelerin de eylemlerin cezalandırılmasında "kasıt" unsurunun aranması gerektiğine ilişkin kanaati güçlendirmektedir.

Bu bilgiler çerçevesinde, eylemler değerlendirilirken objektif sorumluluk ilkesinin geçerli olmadığı açıktır. Buna bağlı olarak maddelerde getirilen yaptırımlara muhatap olacak kişiler açısından kasıt ve illiyet bağı unsurunun gözetileceğinde bir tereddüt bulunmamaktadır.

Dahası müsadereye ilişkin hususların değerlendirilmesi sırasında aksine bir düzenleme bulunmaması nedeniyle konuya ilişkin genel hüküm mahiyetinde olan 5237 sayılı TCK.nun 54.

maddesinde yer alan (iyiniyetli üçüncü kişiye ait olmamak, suçta kullanılmak gibi) unsurların da araştırılması gerekmektedir.

Bu düzenlemeler çerçevesinde iptal istemine konu edilen kanun hükümlerinin muhatabı olan kişinin genel olarak ölçü aletini kullanan ve bu aletin sahibi olan kişi olacağına bir tereddüt bulunmamaktadır.

Düzenlemede kullanan kişinin kim olacağı her bir somut olayın niteliğine göre göreceli bir genişlik gösterebilir. Söz gelimi, abonelik usulüyle enerji dağıtımını yapan bir şirket ile hanesinde bu hizmetin muhatabı olan kişilerin her ikisi de kullanıcı niteliğini taşımaktadır. Ölçüm aleti şirket açısından, o haneye verilen enerjinin ölçülmesinde, abone olan birey açısından da yaptığı tüketimin belirlenmesinde kullanılmaktadır. Geniş anlamıyla her iki tarafta bu ilişkide kullanıcı tanımı içerisinde kalmaktadır.

Ölçü aletini kullanan kişilerin birden fazla olma ihtimali bir belirsizlik nedeni gibi gözükmeyle birlikte tersten bakıldığında kural konuyla hiç alakası olmayan kişilerin muhtemel sorumluluğuna neden olacak bir yapıda değildir. Cezai ve hukuki sorumluluk kullanıcı vasfı bulunan kişiler arasında kalmaktadır.

Bu ikili ilişkide kimin cezai anlamda sorumlu olacağı sorusunun yanıtında da bir belirsizlik bulunmamaktadır. Zira bu nokta da ölçü aletine malik olan kişinin sorumlu olması gerektiğinde bir tereddüt bulunmamaktadır.

Uygulamada da cezai sorumluluk belirlenirken, ölçü aletinin sahibi olan ve dağıtımını yaptığı enerji veya hizmetin ölçülmesinde bu aleti kullanan enerji veya doğal gaz dağıtım şirketleri ile su sayaçlarını kullanan belediyeler düzenlemenin muhatabı konumundadırlar.

İptal istemine konu edilen ilgili maddenin “e” bendindeki düzenlemede ise durum daha belirgindir.

Burada ayarı doğru olmayan ölçü aletini kullanan kişinin cezai müeyyideler açısından sorumlu tutulması kadar doğal bir durum olamaz. Maddenin düzenleniş şekli itibariyle kasta dayanan bir kullanım faaliyetinin düzenlendiğinde tereddüt yoktur. Madde muhtevastaki müsadere hükmünün de yukarıda izah edildiği gibi TCK.daki düzenlemeler çerçevesinde kural olarak kullanıcıya veya iyi niyetli olmayan üçüncü kişiye yönelik olması gerektiği gayet açıktır.

Bu bilgiler çerçevesinde 3516 sayılı Kanun’un iptali istenen “15/1-c” ve “e” bentlerinde düzenlenen cezai yaptırımların muhatabı olarak kullanıcıların belirlenmesinde Anayasa’ya aykırı bir yön bulunmadığından çoğunluğun iptal yönündeki görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Basri BAĞCI